

miatt valójában nem is esett meg. Mag természetesen szapulja a lányát, le akarja jártni a férfi előtt. A provokációra kíméletlenséggel felel: záporoznak az övön aluli ütése. Mag előhozakodik a szégyenfolttal, az elmeogyinteztetben eltöltött évekkel is. Közben Maureen ismét az ablakba telepedett. Előbb - Patóval is incselkedve - szexisen, kihívóan ül ott. Az idegszanatórium említésére azonban összevonz, megremeg. Majdnem meztelensége most már a védtelenség, kiszolgáltatottság érzetét kelti. Összezárga a karjait a melle előtt, felhúzza a lábát. Fázik, összegörnyed.

Az előadás záróképe ugyanezt a motívumsort folytatja. Ismét az ablakban látjuk Maureent. Anyja temetése után, Pato házasságáról értesülve ismét feltelepszik a párkányra. Magába roskadva ül. Merev, monoton mozdulatokkal kezdi kipakolni a holmikat, amelyekkel Amerikába akart utazni. Egy zacskóból előkerülnek a tisztálkodási szerek is: szappan, fogkefe, egy összezárható műanyag pohár. Már-már szinte eszelős tekintettel nézi az elmés, divatjamúlt szerkezetet, a kihúzva egymásba kulcsolódó, egyre szélesebb színes műanyag gyűrűket. Aztán följük emeli a tetőt, és egyetlen határozott mozdulattal összezárja a poharat. Nincs tovább, magánya végképp bezárult. Maureen visszazuhan a tudatvesztés sötétjébe.

Gyönyörű az a játék is, ahogy Maureen és Pato (Tóth Géza) bontakozó kapcsolatát ábrázolja az előadás. A férfi kívánja a lányt, de megérti félelmeit, elfogadja gátlásosságát.

A konyhában beszélgetnek - suttogva, nehogy felébredszék Maget. Közben teát főznek - összekapaszkodva, egymás mozdulatait irányítva. Így a rutinszerű, primitív akciósorból váratlanul erotikus fűtöttségű, lassított, érzéki tánc alakul ki. Afféle előjáték a be nem teljesedő szerelemhez.

Meglepetés Tóth Géza játéka is. Tőle többnyire kemény, kissé agresszív, cinikus figurákat szoktunk látni. Most lágy, visszafogott, némileg bizonytalan, érzelmes alakot formál. Jó érzékkel oldja meg Radoslav Milenković Pato „levéljelenetét” is. Ez a részlet igencsak kilóg a darabból, arra emlékeztet, hogy a dráma eredetileg hangjátéknak készült, hiszen a szerző felrúgja az addigi, realista, idéző játékkonvenciót, és mindenféle szituáción kívül egyszerűen csak felolvastatja férfi főhősével a Maureennek címzett levelet. A rendező azonban nem törí meg a helyszínnek eddigi zártságát, nem kísérletezik azzal, hogy Patót egy londoni építkezés rekvizitumai közé helyezze el. Egyszerűen csak leülteti Maureenék asztalához. Csupán egy fejgéppel világítja meg, azt az érzetet keltve, mintha látomást látnánk: így képzeli magát vissza a levelet író Pato a távoli Leenane-be, így vágyódik a férfi után a levelét váró Maureen.

Groteszk hangulatokkal árnyalja a történetet az előadás egy másik visszatérő motívuma. A házból menekülésszerűen távozó Pato elcsúszik a bejárat előtti felázott talajon. Káromkodik egyet, majd feltápáskodik. Mi az ablakon keresztül látjuk őt, ahogy

esetlenül ágaskodik. Sáros arca az ablakhoz tapad, piszkos keze sárfoltot hagy az üvegen. Ezt néhány perc múlva eltünteti az egyre csak zuhogó eső. Később hasonlóképp csúszik el a bejáratnál Pato öccse, Ray is. A hegytetőn élő nők ugyan védtelenek, egymásnak kiszolgáltatottak, de úgy látszik, a hozzájuk látogató férfiak is esetlenek, szerencsétlenek.

Jól illeszkedik az előadásba a Rayt játszó Nagy Viktor is, pedig a szerepe igencsak problematikus: nincs igazi drámai funkciója, pusztán üzeneteket közvetít, afféle újabb kori hírnök ő. Nagy Viktor hanyag mozgású, felületes, némileg infantilis fiatalembert formál, aki érdekessége ellenére is mindig megőrizte magában a jóra való gyereket. Ilyenek a többiek is. Rossz és jó él együtt valamennyiükben. Ki tudja, ki tehet róla, hogy csak veszíthetnek?

Sándor L. István

Martin McDonagh: Leenane szépe (kaposvári Csiky Gergely Színház)

Fordította: Upor László. Dramaturg:

Merényi Anna. Díszlet: Juraj Fabry.

Jelmez: Szűcs Edit. Segédrendező: Váradi

Szabolcs. Rendező: Radoslav Milenković.

Szereplők: Lázár Kati, Horváth Zita, Tóth Géza, Nagy Viktor.

E U G É N E L A B I C H E : A L O U R C I N E U T C A I G Y I L K O S S Á G MESE A SEMMIRŐL

Szoba vagy inkább terem. Félkör alakú komor falak, a falakon szimmetrikusan elhelyezett arcképek sűrűn egymás mellett. Balra magas kandalló. Fölötte nagy tükör. A kandallópárkányon két gyertyatartó, óra. Sötét. Ajtók nyílnak. Ot ajtó nyílik egyre gyorsabban, egyre szélesebben. Az ajtók alsó része üveg. A sárga üvegen sejtelmes fény szűrődik át. Az öt ajtón nagy, fekete-fehér portrék. Folyton nyílnak az ajtók. Zene, egyre ütemesebb. Kezdődik a szellemjárás. A fantomok, rémek, láthatatlan lények egyre gyorsabban nyitogatják az ajtókat, egyre hektikusabban járnak ki-be, keresztül-kasul az öt ajtón. Az ajtóra és falakra függesztett képek egyikén mintha George Washingtont ismerném fel, a másikon mintha Edgar Allan Poe lenne. A mester. Kezdődik *A Lourcine utcai gyilkosság*. Vagy ha már Edgar Allan is itt van, akkor *A Morgue utcai kettős gyilkosság*. Az ajtók nyílása, a láthatatlanok ki-be járása

alábbhagy, lassan abbamarad. Még mindig sötét. Jobbról belép egy rizsposor arcú, lakájarokás valaki. Kevés fény. Lassan, merev járással, mint valami fantom végig-megy a színpadon, középre ér, hátat fordít a közönségnek, a hátsó fekete függöny felé megy. A kandallón lévő óra üt. Tizenegyet. A lakáj kivesz mindkét mellényzsebéből egy-egy zseborát. Óraütés elhallgat. Meg-állapítja: tizenegy óra. Órákat visszateszi a zsebébe. Óra még egyet üt. Lakájarokás valaki feddően ránéz a kandallón álló órára. Még mindig sötét van. Miféle tizenegy óra? Délelőtt vagy este? Vagy mégsem tizenegy óra. Fekete humor. Azaz sötét van, félelmetesen sötét, még alig éltük túl a szellem-járás, máris új szellemek jönnek óraütés formájában. Titok kezdődik. Itt az idővel van baj. Ha nem tudjuk, hogy hány óra van, akkor baj lesz. Éppen erről van szó: hogy nem tudjuk (és a színpadon levők sem tudják), hogy hány óra. Söt, hányadika.

Milyen nap. *Noch dazu* milyen év. Ez az expozíció.

Aztán jön egy másik expozíció: a darabbeli történeté. Úr későn kel, másnapos, hosszan nyújtózkodik. Úr kijön a fekete függöny mögül, eszerint ott az ágy. Úr áll fűzőben, nadrágban, leissza a vázában lévő virágról a vizet (mert másnapos), elmélkedik az éjszakájáról.

Miért pont Labiche? - kérdezhetnénk. Merthogy nem valami élvonalbeli szerzőről van szó. Az igen bonyodalmas történet végtelenül egyszerű. A semmiről szól, arról a semmiről, ami nem kavarja fel a gyomrot, nem okoz zavart. A kényelmes, megbízható semmiről. A félreértésről, a tévedésről, amiről ki kell derülnie, hogy félreértés, tévedés. Hogy semmi. Ki kell számukra, a színpadon levők számára is derülnie annak, hogy semmi sem történt. Polgári kényelem-ben kell hátrádólnie a nézőnek a székből, és polgárian kényelmes semmit fog kapni az

ugyancsak polgároktól, akik ott a színpadon egyetlen pillanatra vetkőznek ki polgári mivoltukból, és válnak bűnözőkké, kéjgyilkosokká. Vlad Mugur rendezésében azonban nem erről, a Labiche-féle polgári kényelemről van szó. Egy pillanatra sem akarja elhíttetni, hogy itt polgárok (színházba és keresztelőkre járó, családdal és munkahellyel rendelkező polgárok) lennének. A házigazda (Bogdán Zsolt) egy darabig polgárnak látszik, amikor a tegnapi osztálytalálkozót eszteli, magával szemben is joviálisán elnéző. Azonban az osztálytárs horkolása állati hörgés, nem emberi hang (tisztára, mint *A Morgue utcai kettős gyilkosságban*, ha már Edgar Allan fényképe is a falon van), és az osztálytárs (Hatházi András) amúgy főszakács, aki ezzel szemben úgy eszik, mint a disznó. Egy kicsit bárgyú, egy kicsit pityókás, nem egészen tartozik ezekhez a körökhöz, de azért jól érzi itt magát. Kínozza a lelkiismerete, és sír, mint egy gyermek. Hol a lakáj után sóvárog, hol a feleség után. Bíró József lakája leginkább vámpírhoz hasonlít, aki démonian nevet, nyegle és mindentudó, és szemtelen, és előkelő, és kikéri magának ezt az egész szörnyűséget. A feleség (Borbáth Júlia) olyan kéjelegve olvassa az újság „kék fény”-rovatát, mint egy vér-szomjas fenevad.

Labiche a polgári lét malőrjeiről írt

drámát, a körülmények fatális egybeeséséről, aztán hozzáadja a kötelező feloldozást. Azonban az előadás felütése, a láthatatlan ki-be járkáló szellemek pontosan mutatják, hogy hol vagyunk. „Csak semmi valóság” - mintha ezt mondaná, és máris jönnek a szellemek. És hol vagyunk? Ott, ahol az óra is önállósítja magát, és akármennyit üt - mint Ionesco írta volt. Mugur minden eszközt felhasznál, hogy szellemeket idézzon: legyen szó egy ebédről, amikor a lakáj horrorisztikus nyers húst lóbál a gyilkosok orra előtt, vagy arról, amikor ugyanez a lakáj sátáni kacajjal betol a színpadra egy igazi, égő szeneskályhát (elvégre itt valami szenesasszony meggyilkolásáról van szó).

Ezt a horrorkomédiát azok a dalok oldják, amelyeket a szereplők a feszültség csúcspontján énekelnek. A két gyilkos kezét mos egy mosdótálban, mert a bűnjelek folyton előkerülnek (tisztára, mint a *Macbethben*). Bőséges szappanhab keletkezik. Belép a nervóz feleség és cousinja. A gyilkosok kórusban éneklnek a szörnyűséges tragédiát.

Mossák kezüket. Szappan ugrál, mint a régi komikus némafilmekben. Hab keletkezik, fröcskölődés. Hab fejre kerül egy véletlen mozdulattal. Játék a semmivel: szappannal és habbal. Feleség nincs beavatva, a cousin mintha tudna valamit. De nem azt tudja, illetve csak a gyilkosok gondolják, hogy azt tudja. Folyik a félreértések bonyodalma. Cousin tudni véli, hogy a két gyilkos tegnap nem ott volt, ahol gyilkoltak, hanem máshol. Két gyilkos megőrül a gondolatnak, felszabadultan táncot jár örömeiben. Kap-táncot. Rapednek az örömtől, hogy nem ők a gyilkosok. Be akarok rúgni - mondja úr harmadszorra már tisztán tá-ti-tá-ti-ti, rapben. Örömtánc kezdődik. Ugrálnak, rapellenek. Bevonják nervóz feleséget is a táncba. Aki nem érti, egyáltalán semmit sem ért, ahogy az rendes feleséghez illik. A rap kellős

ebben cinkosa. Akik fenn vannak a színpadon, azoknak nem szabad tudniok, hogy mi történt. Mint amikor a bábszínházban Piroska cinkost keres a közönségben. De itt persze senki sem hal meg, a lakáj helyett a macskát öli meg a házigazda. És a feleség máris hozza az elefánt méretű döglött macskát.

A játék lényege a mindent megmutatás: ezt az egész nagy Labiche-féle semmit minden részletében látni lehet. Látjuk, amint az osztálytárs sütögeti a megölt szenesasszony cipőjét, a lakáj betolja az égő szeneskályhát, a kezek folyton megjelennek a bűnjelek, feleség siratja a hatalmas döglött macskát, lakáj lóbálja a nyers húst. Minden mozdulat túlméretezett. Azaz hogy minden olyan, csak egy kicsit nagyobb. Ez a paródia. Semmi sem az, hanem csak olyan, mintha az lenne.

A játék tempója - a tévedések bonyodalmahoz illően - egyre gyorsul, mígnem egy lóversenyéhez kezd hasonlítani. Szédületes sebességűvé gyorsul ott, ahol a történetet mesélik, és megfagy a szeneskályha-jelenetnél.

A rendező, Vlad Mugur mintha egy műfaj vissza-perlésére törekedne, amikor előhúzza ezt a Labiche-darabot, amely nem hordoz nagy, magvas üzenetet, nem szól semmiről, ahol a szövegpoénok egy

Bogdán Zsolt (Lenglumé), Borbáth Júlia (Norine) és Hatházi András (Mistingue) (Makara Lehel felvétele) kicsit porosak és elhasználtak.

Labiche mintha csak alibi lenne a játékra. Mert csak ez marad: percenként új játék a semmivel. Tanulság márpedig nincs, Vlad Mugur pusztán jó szórakozást kínál. Azaz: jó minőségű szórakozást. Szünet nélküli előadásban, másfél órában.

Tompa Andrea

közepén felháborodottan megszólal: összegyűröd a ruhámat. A bögyös feleség nem ért semmit, és ő is dalban sopánkodik, panaszkodik a közönségnek, kínjában megtépázza ruháját, annak is a mellrészre varrt virág alakú díszet.

Aztán a történet végén mind az öt szereplő kijön a színpad szélére, szembenéz a közönséggel, és ismét dalba fog. Dalban elmondják, hogy a rettenetnek, borzalomnak vége, haza lehet menni, nem történt az égvilágon semmi.

A Labiche-szöveget olykor felesleges elmondani, elég eljátszani. Ilyen Bogdán Zsolt nagyszerű némajelenete, amikor is két percben játssza el azt, hogy hogyan gyilkolt meg valakit a házban, a szomszéd szobában, hogyan próbálta életre kelteni, kétségbeesésében pénzt ajánlva neki, egyre többet, de az mégiscsak meghalt. Némajelenetben adja elő saját félelmét, mintha maga is félne attól, hogy meghallja valaki ezt az újabb gyilkosságot. Aztán hangosan hozzáteszi: „Minden világos.” Elmondta, hogy mi történt, mintha egyedül a nézőtér lenne

Eugene Labiche:

A Lourcine utcai gyilkosság

(Kolozsvári Állami Magyar Színház)

Fordította: Visky András. Dízsetel: Helmut

Stürmer m. v. Jelmez: Varga János Ilona m. v.

Zene: Nicu Alifantis m. v. Rendező: Vlad

Mugur m. v.

Szereplők: Bogdán Zsolt, Hatházi András,

Kardos M. Róbert, Bíró József, Borbáth

Júlia.